

Psykiatri

Sexologisk Klinik
PC København

REGION

Transkønnede/transseksuelle i Danmark

- Annamaria Giraldi, Professor, Overlæge, Ph.d
- Eva Grahn, Psykolog

Psykiatri

Sexologisk Klinik
PC København

REGION

Hvad er transseksualitet?

Transseksualitet ICD-10

- **Ønsket om at leve som det modsatte køn og at være accepteret som tilhørende dette.**

Dette ledsages **som regel** af ønsket om at have en krop der er i så nær overensstemmelse som muligt med det ønskede køns karakteristika. Målet søges opnået gennem kirurgisk og hormonel behandling.

- Den transseksuelle identitet har været til stede i mindst 2 år.
- **Uregelmæssigheden er ikke et udslag af anden mental eller kromosomal afvigelse**

DSM 5 definitioner unge og voksne

A marked incongruence between one's experienced/expressed gender and assigned gender, of at least 6 months duration, as manifested by at **least two** of the following:

Criteria A

1. A marked incongruence between one's experienced/expressed gender and primary and/or secondary sex characteristics (or in young adolescents, the anticipated secondary sex characteristics).
2. A strong desire to be rid of one's primary and/or secondary sex characteristics because of a marked incongruence with one's experienced/expressed gender (or in young adolescents, a desire to prevent the development of the anticipated secondary sex characteristics).
3. A strong desire for the primary and/or secondary sex characteristics of the other gender.
4. A strong desire to be of the other gender (or some alternative gender different from one's assigned gender).
5. A strong desire to be treated as the other gender (or some alternative gender different from one's assigned gender).
6. A strong conviction that one has the typical feelings and reactions of the other gender (or some alternative gender different from one's assigned gender).

DSM 5 unge og voksne

Criteria B

The condition is associated with clinically significant distress or impairment in social, occupational or other important areas of functioning.

Kønsidentitetsforstyrrelse kort

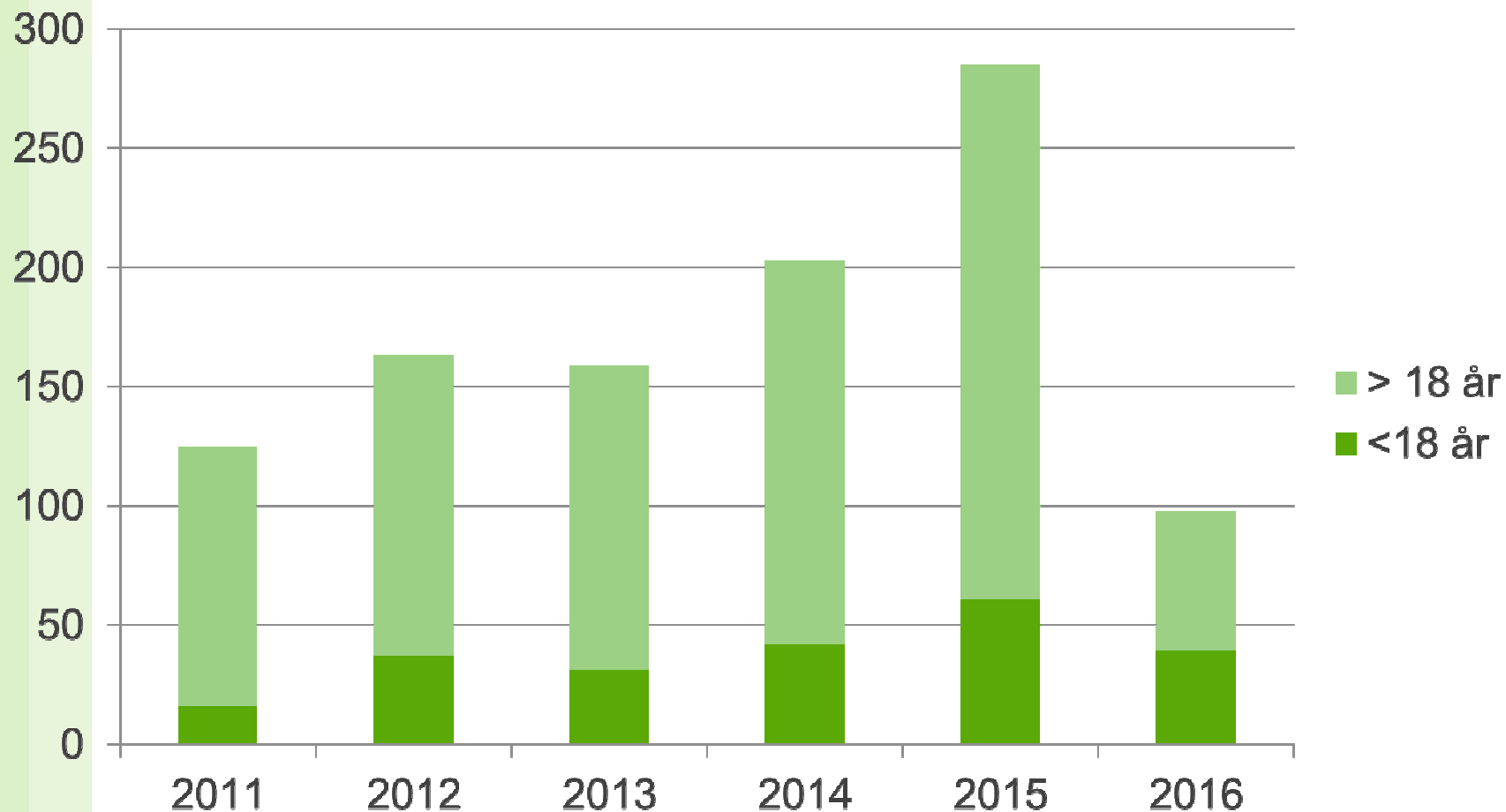
- En stærk følelse af et misforhold mellem det oplevede og det biologiske køn
- Ofte med et ønske om at korrigere det og leve som det modsatte køn/ det køn man oplever sig som

Hvad er køn?

- Biologisk køn – defineres ved de mandlige og kvindelige kønsorganer. Dvs noget man er
- Socialt/kulturelt køn – ikke noget man fødes med, men noget man bliver/lærer gennem opdragelse, kultur, familie, skole, venner mm.
- Kønsidentitet – Den opfattelse man har af hvilket køn man tilhører
- Kønsroller – foranderlige opfattelse af hvordan det enkelte køn opfører sig.
- Seksuel orientering – har intet med køn eller identitet at gøre
- Ikke alle passer i alle kasser!

Henviste transkønnede til Sexologisk klinik

Behandlingsteam – en landsdækkende funktion.

- Voksne (> 18 år)
  - Sexologisk Klinik, Psykiatrisk Center København
  - Gynækologisk Klinik, Rigshospitalet
  - Klinik for Plastikkirurgi, Brystkirurgi og Brandsårsbehandling, Rigshospitalet
  - Gynækologer i Odense og Aalborg
- Børn og unge (< 18 år)
  - Sexologisk Klinik, Psykiatrisk Center København
  - Børne og Ungdomspsykiatrisk afdeling, Bispebjerg hospital
  - Afdeling for Vækst og Reproduktion, Rigshospitalet
  - Gynækologisk Klinik, Rigshospitalet
  - (Klinik for Plastikkirurgi, Brystkirurgi og Brandsårsbehandling, Rigshospitalet)

Sundhedssystemet's funktioner

- På baggrund af lovgrundlag og Sundhedsstyrelsens retningslinier:

Voksne

- Diagnosticering og udredning af transkønnede
- Hormonbehandling
- Fjernelse af bryster
- Kastration
- Tildannelse af nye kønsorganer
- Navneændring
- X i passet

Udrednings og observationsforløb formål Voksne

- Opfylder pt diagnosen transseksualitet
- Mulighed for refleksion
- Kan overskue konsekvenserne af ønskede forandringer

Udrednings og observationsforløb skal sikre

- Pt informeres om forventede forløb
- Psykosocial vurdering af kønsidentitetsproblemet herunder psykologisk vurdering
- Med samtykke inddrage pårørende (dvs frivilligt)
- Vurdering af om der foreligger psykisk, social eller legemlig lidelse der kontraindicerer kønsmodificerende behandling
- Somatisk us. Inkl. kromosomanalyse
- Information om mulighed for hormonbehandling /kirurgi
- Tentativ behandlingsplan med forventede milepæle
- (hensigtsmæssigt med psykoterapeutisk forløb)
- Udredning andre steder kan indgå som en del af forløbet

Forløb

- Indledende samtale(r)
- Udredning (måneder – 1 år) evt inkl psykologisk test
- **Stillingtagen og henvisning til hormoner evt. fjernelse af bryster**

- Fortsat udredningsforløb - et år i hormonbehandling
- **Stillingtagen til ønske om kastration**
- Patienten søger Sundhedsstyrelsen om tilladelse
- Henvisning til kastration/nedre kirurgi efter tilladelse

- Ikke krav om kirurgi for at indgå i forløb.

Status for udrednings og observationsforløb før henvisning til kønsmodificerende behandling

2.2.1

- Psykosocial vurdering og evt diagnose
- Varighed af kendskab til pt samt hvad er der foretaget
- Vurdering af pt's ønske er vedholdende og pt kan overskue konsekvenserne
- Hvad er real life experience?
- Kriterier for hormonbehandling/kirurgi opfyldt? Noget der taler imod?
- Angiv givne information samt pt's samtykke

Krav til kønsmodificerende behandling hormoner

- 2.2.1 opfyldt
- Halvt års udrednings/observationsforløb
- Ikke nødvendigvis diagnosen DF64.0 eller real life
- Vedholdende ønske om hormoner
- Kan overskue konsekvensen
- Informeret samtykke
- Ikke væsentlige forhold der taler imod (somatiske, sociale, psykiatriske)

Krav til kønsmodificerende behandling hormoner og brystreducerende kirurgi

- 2.2.1 og hormonkrav opfyldt
- 1/2 års real life
- DF 64.0
- Udrednings/observationsforløb
- Kan overskue konsekvensen
- Informeret samtykke
- Kan henvises til speciallæge mhp hormoner
- Vurderes egnet til brystreduktion
- Kan henvises til speciallæge mhp kirurgi
- Uklart om krav til hormonbehandling skal være opfyldt??

Krav til kastration og kirurgi på genitalier

- Tilladelse fra Sundhedsstyrelsen på baggrund af erklæring fra Sexologisk Klinik
- 18 år
- Tilladelse fra Sundhedsstyrelsen
- 2.2.1 opfyldt
- 12 måneders sammenhængende års real life og fulgt af den for forløbet ansvarlige speciallæge
- 12 måneders kontinuerlig hormonbehandling med mindre der er kontraindikation
- Samtale med speciallæge i kirurgi

Resume

- Juridisk kønsskifte og X i passet kan fås administrativt – navn følger med cpr.nr.
- Hormoner, mastektomi, kastration og tildannelse af genitalia skal ske ved kontakt til sundhedssystemet ved et udrednings og observationsforløb i et multi-disciplinært team - navn, cpr.nr og pas kan følge den medicinske ændring
- Vurdering af personer, der kun ønsker hormoner sker ved specialiseret enhed men kan overgå til andre speciallæger

Børn (< 12 år) og unge (12-17 år)

- Nystartet tilbud (januar 2016)
- 2015 henvist 62 børn og unge, i 2016 (marts) 39
- Udredning i multidisciplinært team (psykiatere, psykologer, socialrådgiver, sygeplejerske, børnelæger)
- Børn under 12 år rådgives sammen med forældre
- Hvis kønsidentitetsproblematik mulighed for at stoppe puberteten fra 12. år
- Hvis den unge er transseksuel og intet taler imod kan der startes modsatte køns hormonbehandling fra 16. år

ICD 10 børn

DF64.2 Kønsidentitetsforstyrrelse i barndommen:

Manifesterer sig tidligt i barndommen og altid længe før puberteten og karakteriseres ved vedvarende og intenst ubehag ved eget køn, ledsaget af et ønske om eller en insisterende påstand om at være af det modsatte køn. Der ses en vedholdende optagethed af det modsatte køns påklædning og aktiviteter ledsaget af nedgørelse af eget køn. Diagnosen forudsætter en dybtgående forstyrrelse af den normale kønsidentitet. Drengethed hos piger eller pigelig adfærd hos drenge er ikke tilstrækkelig herfor.

Tilstanden skal have varet mere end 6 måneder og barnet må ikke være gået i puberteten.

Vejledning om kastration med henblik på kønsskifte (SST 2014)

- Fremgangsmåden ved anmodning om kastration i forbindelse med kønsskifte
  - **Ansøgeren skal sende sin ansøgning** om tilladelse til kastration med henblik på kønsskifte til Sundhedsstyrelsen
  - Kønsskifteområdet er klassificeret som en **højt specialiseret behandlingsform**, hvorfor det af Sundhedsstyrelsens Vejledning om specialeplanlægning og lands- og landsdelsfunktioner i sygehusvæsenet vil fremgå hvilket/ hvilke steder, der kan varetage denne behandlingsform.
  - **Sundhedsstyrelsen giver som udgangspunkt ikke tilladelse til kastration med henblik på kønsskifte, medmindre ansøgeren i nogle år har gennemgået et observationsforløb** på en af de afdelinger/klinikker, som ifølge specialeplanlægnings-vejledningen er tillagt kompetence til at varetage denne vurdering og behandlingsform.

Epidemiologi

- Prævalens er usikker og sikkert underestimeret.
  - For MtF 0.005% - 0.014% og FtM 0.002% - 0.003%
  - MtF 1:30.00, FtM 1:100.000
- Ratio varieret MtF:FtM fra 1:1 – 6.1:1
- Udtrykket af kønsidentitet varierer afhængig af alder
  - "Early onset" . Starter som barn og fortsætter ind i pubertet og voksenliv. Ofte med lille "pause" med identifikation som homoseksuel. Altid at have ønsket at være det andet køn og opført sig sådan
  - "late onset". Kommer ved pubertet eller senere. Har måske ikke udtrykt sit ønske, eller ikke haft det som barn.
  - MtF EO oftest tiltrukket af mænd, LO ofte til kvinder/bi-seksuelle og med transvestitisk præg
  - FtM oftest EO og tiltrukket af kvinder.

Ætiologi – stort set ukendt

- Biologiske faktorer: Genetiske, prænatale hormoner, neuroanatomiske ændringer i retning af modsatte køn
- Psyko-sociale faktorer: forældres tolerance (hønen og ægget) og selvforstærkning?
- Multifaktoriel model:
  - Prædisponerende (biologiske) – udløsende – vedligeholdende faktorer

Børn

Sexologisk Klinik
Visitation, udredning og diagnostisering af GID

Evt.

Børne & Ungdoms-Psykiatrisk Center
Screening og udredning af psykisk lidelse

**Afd. for Vækst og
Reproduktion**
Undersøgelse

Fælleskonference

Ingen GID eller psykisk lidelse

GID og ingen psykisk lidelse

GID og psykisk lidelse

Ingen GID, men psykisk lidelse

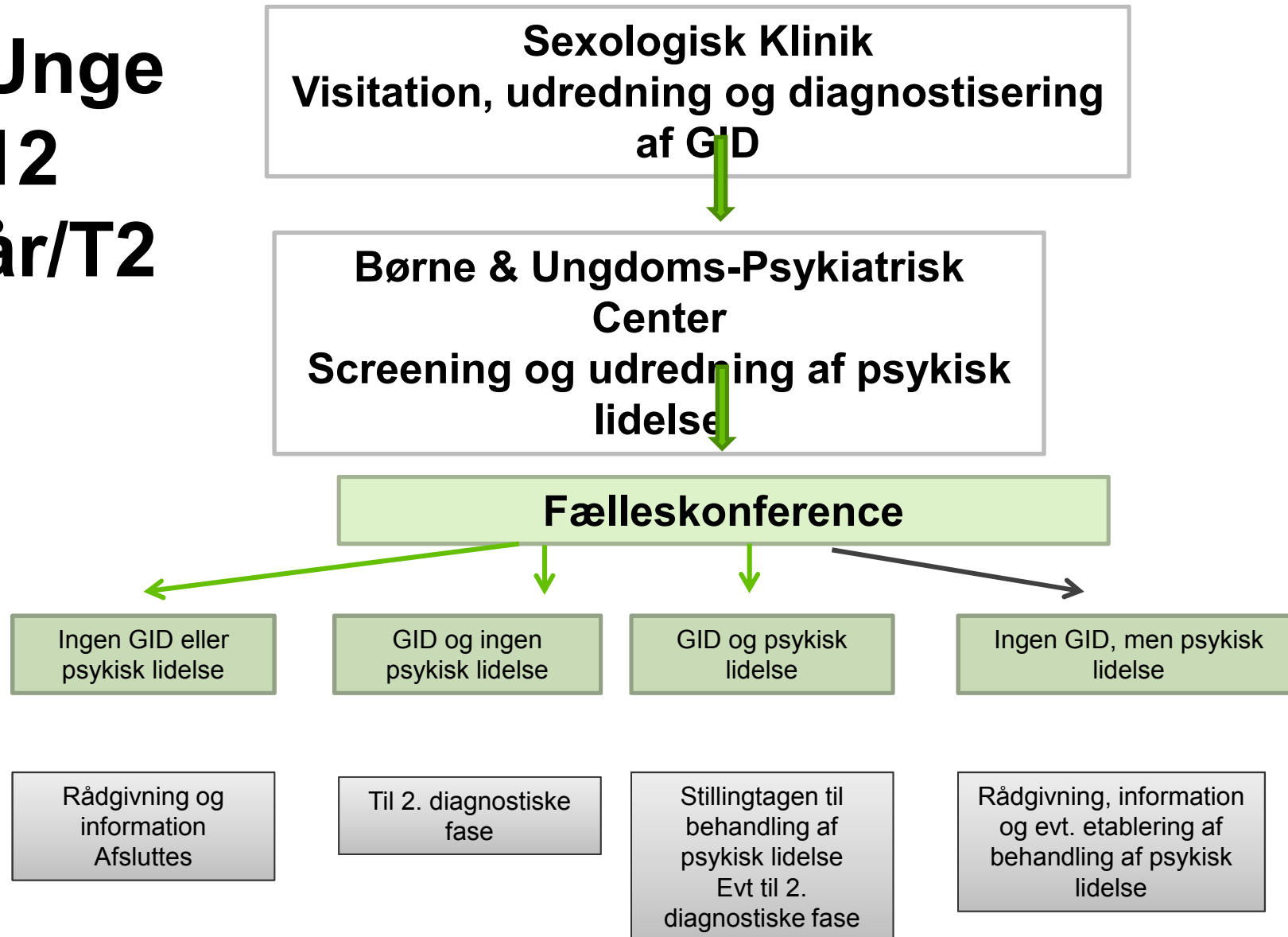
Rådgivning og information

Rådgivning og watchfull waiting

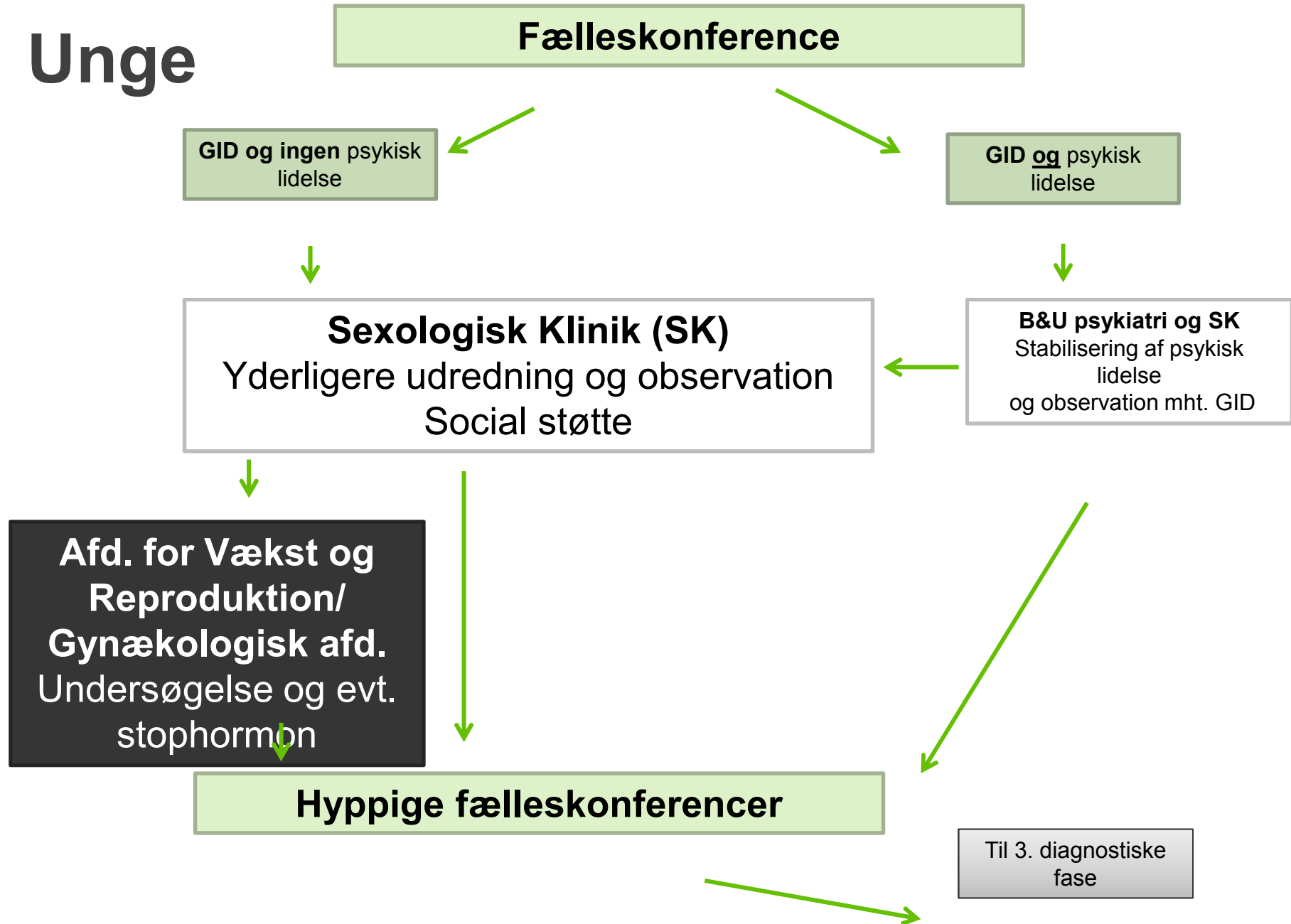
Rådgivning og watchfull waiting samt stillingtagen til behandling af psykisk lidelse

Rådgivning, information og evt. etablering af behandling af psykisk lidelse

**Unge
12
år/T2**

Unge

Unge
≥16 år

Fælleskonference

Sexologisk Klinik (SK)
Fortsat samtale og observation ang.
GID

B&U psykiatri og SK
Fortsat opfølgning af evt psykisk lidelse

**Pædiater, Klinik for Vækst og
Reproduktion**
Modsatte køns hormoner (16 år)

Gynækologisk afdeling
Rådgivning, undersøgelse

Plastikkirurgisk afdeling
Information og evt. mastektomi (18år)

**Hyppige
fælleskonferencer**

Overgang til voksenprogram ved 18. år

Engelske termer

- Gender – det officielle og ofte juridiske køn
- Gender assignment – tildelte køn (medfødte)
- Gender atypical – adfærd, der ikke er typisk for det somatiske køn på gruppe niveau
- Gender reassignment – officielt, ofte juridisk kønsskifte
- Gender identity – social identitet, det man opfatter sig som
- **Gender dysphoria** – individets affektive/cognitive utilfredshed/ubehag med tildelte køn
- Transsexual – et individ, der ønsker eller har undergået transition (socialt/somatisk)